

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_Β_ΦΙΛ_0_17398

2680

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

(μονάδες 10)

1. Η φιλελεύθερη δημοκρατία υφίσταται στις μέρες μας αρνητική κριτική και αμφισβήτηση είτε από κοσμοθεωρίες θρησκευτικής ή φασιστικής προέλευσης είτε από θεωρήσεις με σοσιαλιστικό προσανατολισμό. **Σωστό**
2. Οι ωφελμιστές φιλόσοφοι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις ηθικές αρχές, τις οποίες πρέπει να ακολουθεί αναντίρρητα το ενεργούν υποκείμενο. **Λάθος**
3. Το αμέσως ευρύτερο γένος μιας έννοιας το λέμε προσεχές γένος, ενώ το αμέσως στενότερο είδος προσεχές είδος. **Σωστό**
4. Με τον Λοκ δίνεται έμφαση στη φιλοσοφία της ιστορίας και τονίζεται η σημασία της ιστορικής εξέλιξης στη φιλοσοφική σκέψη. **Λάθος**
5. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα που διαφοροποιεί τη στενότερη έννοια από την ευρύτερη καλείται ειδοποιός διαφορά. **Σωστό**

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: σκεπτικισμός, καθολικές έννοιες, ιδεαλισμός.

(μονάδες 15)

Σκεπτικισμός: Υποστηρίζει ότι δε διαθέτουμε ασφαλή κριτήρια για να αποφασίσουμε αν και πότε γνωρίζουμε κάτι σ'αλήθεια, δεν μπορούμε με άλλα λόγια να κρίνουμε ποιες εντυπώσεις και ποιες κρίσεις θα έπρεπε τελικά να εμπιστευόμαστε.

καθολικές έννοιες: Εκτός από τις έννοιες που δηλώνουν ένα σύνολο ίδιων πραγμάτων (π.χ. «βιβλίο»), έχουμε και έννοιες που δηλώνουν χαρακτηριστικά πραγμάτων. Ο Πλάτωνας διακρίνει τον κόσμο των αισθήσεων και τον κόσμο των ιδεών που με βάση αυτόν προσπαθεί να βρει την καθαρή ουσία. Οι ιδέες προσεγγίζονται μόνο με το νου και είναι αιώνιες, προϋπάρχουν και αποτελούν τις καθарές ουσίες. Διάφορα αντικείμενα έχουν κάποια ιδιότητα. Η ιδιότητα έχει διάφορες διαβαθμίσεις για παράδειγμα κάποια αντικείμενα μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο λευκά, κάποιοι άνθρωποι είναι περισσότερο ή λιγότερο δίκαιοι. Τα αντικείμενα αλλάζουν όμως η ιδιότητα (λευκό/δικαιοσύνη) μένει πάντα ίδια και αποτελεί την καθαρή ουσία. Όμως η καθαρή ουσία για τον Πλάτωνα προσεγγίζεται μόνο με το νου.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά

από τα φυσικά φαινόμενα αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω της νοητικής αφαίρεσης των επιμέρους ιδιοτήτων τους και τις διατυπώνει ως έννοιες που έχουν καθολική εμβέλεια. Σχηματίζουμε δηλαδή στο νου μας την καθολική έννοια της λευκότητας, όταν δηλαδή από διάφορα λευκά αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού. Οι έννοιες αυτές που αποτυπώνουν γενικές ιδιότητες (λευκό/δικαιοσύνη) λόγω της γενικότητά τους προσδίδουν στα πράγματα νόημα αναγνωρίσιμο από όλους.

Ιδεαλισμός: Θεωρεί ότι η ίδια η έννοια της ύλης είναι δύσκολα κατανοητή χωρίς την αναφορά σε κάποιο πνεύμα άρα οτιδήποτε υπάρχει είναι στην ουσία πνευματικό.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Πολλές στρατιωτικές ενέργειες στο πρόσφατο και στο απώτερο παρελθόν παρουσιάστηκαν ως ηθικά ορθές βάσει των αρχών της θεωρίας του ωφελιμισμού. Αναπτύξτε τον προβληματισμό σας δείχνοντας τη δυσκολία εφαρμογής τέτοιων απόψεων στον χώρο της ηθικής.

(μονάδες 12)

Οι στρατιωτικές επεμβάσεις που επιχειρήθηκαν βάσει των αρχών του ωφελιμισμού κρίθηκαν ορθές. Κατά τις αρχές αυτές ο πόλεμος είχε στόχο την ευημερία του συνόλου, καθώς θα επιβαλλόταν η ειρήνη, η αποτροπή απολυταρχικών καθεστώτων και ο έλεγχος στις συγκεκριμένες περιοχές. Όμως δεν είχαν προβλεφθεί αρκετά οι συνέπειες οι οποίες ήταν καταστροφικές. Στο χώρο της ηθικής τέτοιες απόψεις εφαρμόζονται δύσκολα, διότι μια πράξη επιδιώκεται με γνώμονα τα κίνητρά της, δηλαδή τον ηθικό νόμο που ισχύει για όλους. Σύμφωνα με τους νόμους της ηθικής ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως στόχος και όχι ως σκοπός όπως στον ωφελιμισμό. Κρίνοντας από τα αποτελέσματα των στρατιωτικών επεμβάσεων παρατηρούμε πως οι συνέπειες ήταν καταστροφικές, οι απώλειες των άμαχων πληθυσμών, οι επιθέσεις σε νοσοκομεία και σχολεία, τα αντίποινα και οι τρομοκρατικές επιθέσεις. Επομένως οι πολεμικές επιχειρήσεις που αποφασίστηκαν βάσει των κανόνων του ωφελιμισμού δεν υπολόγισαν αρκετά τα σταθμά για την ωφέλεια ή τη βλάβη του συνόλου, καθώς την ηθικά ορθή απόφαση την έλαβαν με ποσοτικά δεδομένα και όχι με ποιοτικά και αντιμετώπισαν τους ανθρώπους ως μέσο και όχι ως σκοπό. Αντίθετα στο χώρο της ηθικής οι αποφάσεις που επιλέγονται έχουν στόχο τον άνθρωπο και οι πράξεις που επιχειρούνται έχουν στόχο την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τη δικαιοσύνη. Σύμφωνα με τον ηθικό νόμο, σε ηθικά δύσκολες περιστάσεις ο άνθρωπος πρέπει να ανταποκρίνεται με τον σωστό τρόπο, γιατί έχει την ικανότητα να κρίνει το δίκαιο και το έντιμο για τον ίδιο και το σύνολο.

2β. Με ποιον τρόπο οι κανόνες του δικαίου συμβάλλουν στην αρμονική ζωή των ανθρωπίνων κοινωνιών; Ποια προβλήματα, κατά τη γνώμη σας, θα αντιμετώπιζαν κοινωνίες χωρίς δίκαιο;

(μονάδες 13)

Ο άνθρωπος ως φύσει πολιτικό και κοινωνικό ον είχε ανάγκη να δημιουργήσει κοινωνία μέσα στην οποία θα μπορούσε να επικοινωνεί, να καλύπτει τις ανάγκες του, να προστατεύει την επικράτειά του και τα μέλη της κοινωνίας του. Ήδη από τις πρώτες οργανωτικές δομές και την ανάπτυξη των πρώτων μορφών κράτους, ο άνθρωπος διαμόρφωσε θεσμούς για την οργάνωση και την ευημερία των μελών των κοινωνιών και των πολιτειών. Αρχικά οι θεσμοί ήταν αρκετά αυστηροί και σκληροί, στη συνέχεια όμως διαμόρφωσαν θεσμούς που αντανακλούσαν τις βασικές ηθικές τους αντιλήψεις και καθιστούσαν δυνατή τη διακυβέρνησή τους και συστηματική την επιδίωξη των στόχων τους. Ο σημαντικότερος θεσμός είναι του δικαίου, το σύνολο των κανόνων οι οποίοι ρυθμίζουν με τρόπο υποχρεωτικό τις σχέσεις των μελών μιας οργανωμένης κοινωνίας. Επίσης οι κανόνες αυτοί ρυθμίζουν τη λειτουργία της κοινωνίας και την αρμονική και δίκαιη συνύπαρξη των μελών της. Ο θεσμός του δικαίου κατοχυρώνει και διασφαλίζει τα δικαιώματα των πολιτών της, την ισονομία και την ισοπολιτεία και δεν επιτρέπει την παραβίασή τους. Οι οργανωμένες κοινωνίες βάσει των κανόνων του δικαίου αντιμετωπίζουν τους εξωτερικούς κινδύνους, αξιοποιούν σωστά τους υπάρχοντες πόρους, που είναι συνήθως ανεπαρκείς και εξυπηρετούν όσο γίνεται καλύτερα τα συμφέροντα των μελών τους, αποφεύγουν τις αντιπαλότητες μεταξύ τους και προάγουν την ευημερία τους σε κάθε επίπεδο.

Η ανυπαρξία του δικαίου θα οδηγούσε σε αυθαιρεσίες και απολυταρχικές στάσεις από πλευρά της πολιτικής εξουσίας, θα παραβιάζονταν τα δικαιώματα των πολιτών, θα επικρατούσε αδικία και ανισότητα. Από την πλευρά του συνόλου θα επικρατούσε αναρχία και οχλοκρατία, καθώς θα υπήρχε ασυδοσία και δε θα υπήρχε κανένας έλεγχος από την κρατική μηχανή.

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού